Tweede Kamer, Begrotingsonderdeel Vrouwenrechten

VERSLAG VAN EEN WETGEVINGSOVERLEG
Concept

De vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben op 5 november 2026 vervolgoverleg gevoerd met de heer Sjoerdsma, minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, over:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (XVII) voor het jaar 2027 (37020-XVII);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking d.d. 23 oktober 2026 inzake intensivering gezondheid en SRGR (2026Z22869);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking d.d. 22 oktober 2026 inzake intensivering vrouwenrechten en gendergelijkheid in het Nederlandse buitenlandbeleid (2026Z22825).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
Den Hollander

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Hamstra

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
Van der Leeden

Voorzitter: Bamenga
Griffier: Van der Leeden

Aanwezig zijn vijf leden der Kamer, te weten: Van Ark, Bamenga, Dobbe, Kröger en Maes,

en de heer Sjoerdsma, minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Aanvang 14.34 uur.

De **voorzitter**:
Welkom. We gaan starten met de tweede termijn van het WGO Vrouwenrechten.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Welkom ook aan iedereen op de publieke tribune en aan hen die online meekijken. De eerste persoon die aan het woord mag, is mevrouw Kröger van PRO.

Mevrouw **Kröger** (PRO):
Dank u wel, voorzitter. Ik ben ongelofelijk blij dat we dit debat over vrouwenrechten gevoerd hebben, dat we eigenlijk een apart wetgevingsoverleg over vrouwenrechten hebben gevoerd. Ik denk dat dat recht doet aan het belang ervan in deze tijd, waarin vrouwenrechten wereldwijd zo duidelijk onder druk staan met de opkomst van de manosfeer en de manier waarop vrouwen niet alleen offline, maar in toenemende mate ook online onveilig zijn. Daar moeten we echt heel erg waakzaam op zijn. Ik ben ook heel blij met het beeld van de minister dat vrouwenrechten niet een op zichzelf staand iets zijn, maar dat ze een fundamenteel onderdeel zijn van onze democratie en dat die democratie een fundamenteel onderdeel van onze veiligheid en onze internationale rechtsorde is. Daarbij liggen vrouwenrechten echt aan de basis van heel veel van wat dit ministerie poogt te doen. Ik zie er ook naar uit om bij de begrotingsbehandeling hier veel verder op in te gaan. Ik ben blij dat de minister heeft aangegeven dat hij wil kijken hoe we vrouwenrechten in de verschillende programma's rond veiligheid steviger kunnen borgen en dat hij organisaties die opkomen voor vrouwenrechten en die door vrouwen geleid worden, wil betrekken in dat soort programma's, of het nou in Oekraïne is en om veiligheids- en vredesonderhandelingen gaat, en dat hij op dat gebied altijd, op al die plekken, wil kijken hoe je ervoor kunt zorgen dat vrouwen daarin een stevige rol hebben.

Dat allemaal gezegd hebbend, heb ik twee moties. De eerste gaat met name over digitale veiligheid. De meer traditionele manier van werken blijft onverkort van belang, maar ik denk ook dat het ongelofelijk belangrijk is dat we ons steeds meer klaarmaken voor de grote dreigingen die vanuit het onlinedomein op ons afkomen. Daarom de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat vrouwenrechten wereldwijd onder druk staan, onder meer door de verspreiding van desinformatie en schadelijke denkbeelden over vrouwen via gecoördineerde onlinecampagnes en de manosfeer;

constaterende dat 70% van de vrouwelijke activisten, journalisten en politici online geweld meemaakt en hiermee hun stem dreigt te worden gesmoord;

overwegende dat dit een nieuwe, snel groeiende dreiging is voor vrouwenrechten, democratie en veiligheid, die een stevig antwoord vraagt;

verzoekt het kabinet bij de antirechtenbrief de digitale veiligheid van vrouwen wereldwijd te versterken door een weerwoord te bieden aan de manosfeer en vrouwen- en lhbti-rechtenverdedigers te ondersteunen tegen digitale dreigingen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kröger.

Zij krijgt nr. 25 (37020-XVII).

Mevrouw **Kröger** (PRO):
Mijn tweede motie gaat toch over de contacten met de taliban. Dat was eigenlijk het meest felle moment in het debat, denk ik. Ik vind het echt heel moeilijk te rijmen dat wij hier een mooi, constructief, positief debat hebben over vrouwenrechten en dat we het er ondertussen allemaal met elkaar over eens zijn dat dat een regime is waarin genderapartheid in al haar gruwelijkheid een gezicht heeft gekregen en dat we dat op geen enkele manier moeten legitimeren, maar dat de minister dan toch zegt dat het "operationele gesprekken" zijn, maar het wel gesprekken zijn waarbij Nederland en Europa de vragende partijen zijn en vrouwenrechten daarbij dus ondergesneeuwd dreigen te worden. Nou, vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland betrokken is bij overleg met de taliban over migratieafspraken;

constaterende dat de taliban vrouwen en meisjes bruut onderdrukt, ze uitsluit van het publieke leven en genderapartheid bedrijft;

overwegende dat een ambitieuze diplomatieke Nederlandse inzet op vrouwenrechten alleen effectief is als Nederland hierin consistent is;

verzoekt de regering te stoppen met diplomatiek verkeer met de taliban dat kan leiden tot legitimering en normalisering van dit genderapartheidsregime,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Kröger.

Zij krijgt nr. 26 (37020-XVII).

Mevrouw **Kröger** (PRO):
Daarmee sluit ik mijn tweede termijn af. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie geen verdere vragen. Ik wil graag mevrouw Kröger vragen of zij het voorzitterschap wil overnemen, zodat ik ook mijn tweede termijn kan doen.

Voorzitter: Kröger

De **voorzitter**:

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Met alle liefde. En dan geef ik het woord aan de heer Bamenga.

De heer **Bamenga** (D66):
Dank u wel, voorzitter. Dank ook aan de minister voor de beantwoording van alle vragen in eerste termijn. Ik heb zelf nog een extra motie, die ik volgens mij ook al heb aangekondigd.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat vrouwen wereldwijd slachtoffer worden van geweld, discriminatie en vervolging, en in sommige gevallen zelfs worden vermoord vanwege eergerelateerd geweld of omdat zij opkomen voor hun rechten;

overwegende dat vrouwen en vrouwenrechtenorganisaties vaak onvoldoende toegang hebben tot veilige juridische bijstand en rechtsbescherming om schendingen van hun rechten aan te vechten;

overwegende dat daadwerkelijke rechtsbescherming essentieel is om vrouwenrechten te kunnen afdwingen;

verzoekt de regering de juridische bescherming van vrouwen en vrouwenrechtenorganisaties structureel te verankeren binnen de programmering op veiligheid en rechtsorde, met bijzondere aandacht voor veilige toegang tot juridische bijstand en strategische procesvoering, en hiervoor bestaande instrumenten en fondsen optimaal te benutten en waar nodig te versterken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Bamenga en Kröger.

Zij krijgt nr. 27 (37020-XVII).

De heer **Bamenga** (D66):
Dat was het.

De **voorzitter**:
Dan geef ik bij dezen het voorzitterschap weer terug aan de heer Bamenga.

Voorzitter: Bamenga

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan gaan we naar mevrouw Dobbe van de SP.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Dank u wel. Ik ga even kijken of ik dit een beetje gestructureerd kan doen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

In het debat heb ik het met de minister gehad over het verankeren van vrouwenrechten, ook in het Nederlandse beleid, omdat we hebben gezien hoe snel dat kan worden afgebroken op het moment dat er een andere politieke wind waait. Dat gebeurt in Nederland nogal vaak, dus dat kunnen we vrouwenrechten niet aandoen als wij zeggen dat we die belangrijk vinden. De minister zei: die verankering zit 'm vooral in het feit dat Nederland het Verdrag van Istanbul heeft getekend. Maar dat was natuurlijk voor het vorige kabinet ook al zo. De minister riep mij op om met creatieve oplossingen te komen en te kijken of er meer mogelijk is om die vrouwenrechten te kunnen borgen. Maar ik wil eigenlijk dat de minister dat gaat doen, dus daar ga ik hem toe oproepen met de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat gendergelijkheid en vrouwenrechten de kanarie in de kolenmijn zijn voor democratische vrijheden en als eerste geraakt worden als die vrijheden geraakt worden;

constaterende dat de huidige regering vrouwenorganisaties als belangrijke partner ziet in de strijd tegen de antirechtenbeweging;

verzoekt de regering te verkennen hoe de diplomatieke en financiële steun voor vrouwenrechten voor de lange termijn kan worden verankerd in het Nederlandse buitenlandbeleid en daarbij mogelijk internationale voorbeelden te betrekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Dobbe.

Zij krijgt nr. 28 (37020-XVII).

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Nogmaals, ik denk heel graag mee, maar ik zou heel graag willen dat de minister hier werk van maakt.

Dan ga ik naar mijn tweede motie. De inbreng van mevrouw Kröger kan ik helemaal steunen, dus wat dat betreft is het goed dat zij die motie heeft ingediend. Ik heb er zelf ook nog eentje over Afghanistan, omdat het gewoon heel erg zeer doet wat daar gebeurt met vrouwen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat vrouwen al hun rechten worden afgenomen onder de taliban en hun

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

levens onmogelijk worden gemaakt;

verzoekt de regering om structurele hulp en diplomatieke inzet om de situatie van vrouwen te verbeteren en als Nederland het voortouw te nemen voor een internationale conferentie over de situatie van vrouwen in Afghanistan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Dobbe.

Zij krijgt nr. 29 (37020-XVII).

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Als er een andere manier is die beter is dan het organiseren van een conferentie, is het ook goed. Maar ik heb ook met de Afghaanse diaspora gesproken. Zij zeggen dat er vooral aandacht nodig is en dat we erover moeten blijven praten en moeten blijven nadenken over hoe wij hen kunnen helpen. Daarom heb ik deze motie ingediend.

Dan nog een aantal andere moties over de antirechtenbeweging.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de mondiale antirechtenbeweging de inspanningen op gendergelijkheid van dit kabinet actief ondermijnt;

constaterende dat deze beweging een wereldwijde financiering ontvangt van tenminste 1 miljard euro per jaar, maar er veel onduidelijkheid is over de herkomst van geldstromen;

verzoekt de regering de financiers van de antirechtenbeweging in kaart te brengen;

verzoekt de regering een plan van aanpak te maken met acties en maatregelen om deze financiers de pas af te snijden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe en Kröger.

Zij krijgt nr. 30 (37020-XVII).

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Daarmee zeg ik niet dat deze minister dat in zijn eentje moet doen. Daarom roepen we ook de regering op dat samen te doen. Ik hoop dan ook dat deze minister zich wil opwerpen als degene die zich hier binnen de regering hard voor gaat maken.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Dan nog een motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat 40% van de vrouwenorganisaties wereldwijd hun werk geheel of gedeeltelijk moet stoppen in het komende jaar, als gevolg van bezuinigingen op vrouwenrechten;

constaterende dat deze organisaties van levensbelang zijn voor vrouwen in conflictgebieden, die vaak slachtoffer van seksueel geweld zijn;

verzoekt de regering extra inspanningen te leveren om te voorkomen dat deze organisaties hun werk moeten stoppen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Dobbe.

Zij krijgt nr. 31 (37020-XVII).

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Overigens bedoel ik hier de vrouwenorganisaties die actief zijn in conflict- en crisisgebieden, maar dat staat niet in die motie. Bij dezen heb ik dat toegevoegd. Dan weet u in ieder geval wat ik bedoel en anders moet ik de motie nog aanpassen. Ik heb het daar in mijn inbreng ook over gehad.

De minister zou nog terugkomen op het punt van beleidsbeïnvloeding, dus daar kijk ik naar uit.

Tot slot hadden we het over de vraag of dit kabinet nu meer of minder geld besteedt aan vrouwenrechten dan het kabinet-Rutte IV. De minister zei: als je kijkt naar alle posten, besteedt het huidige kabinet uiteindelijk meer middelen aan vrouwenrechten dan Rutte IV. En hier wordt de minister toch door een aantal mensen, die mij direct na dat debat hebben benaderd, op verschillende manieren tot de orde geroepen. Ik werd er namelijk op gewezen dat het SDG 5-fonds van 2021 tot 2025 liep. Dat fonds ging over 500 miljoen euro. Dat fonds stond los van SDG 3.2, maar het bedrag is beduidend meer dan wat er nu onder SDG 3.3 staat. Dat versterkt vooral het punt dat wij 3.3 moeten bijvullen. Wij zullen dan ook met een amendement komen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Dobbe. Ik zie verder geen vragen en daarom ga ik graag door naar mevrouw Maes van de VVD.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Maes** (VVD):
Dank u, voorzitter. Net als mevrouw Kröger, mevrouw Dobbe en meneer Bamenga ben ik heel blij dat we dit debat hebben kunnen voeren. Ik denk dat het ook een heel goed debat was. Ik heb zelf geen moties, maar ik wil nog wel een paar vragen stellen aan de minister naar aanleiding van zijn beantwoording.

Zoals ik al zei, ben ik heel blij met hoe ik tegemoetgekomen ben op het punt van de fundamentalistische religieuze personen en organisaties. Ik zie de brief over de antirechtenbeweging daarom met interesse tegemoet. Ik ga er echt van uit dat daarin zowel op islamisme als op evangelisme wordt ingegaan. Ik heb daar een motie over voorbereid, maar die dien ik nu dus niet in. Mogelijk doe ik dat op een later moment alsnog.

Ik ben ook heel blij met het leiderschap dat de minister uitstraalt op deze dossiers. Hij heeft een paar keer verteld over New York en ook over de lange sessie die hij daar over dit onderwerp heeft bijgewoond. Dat is heel goed. Ik wil hem nog wel vragen hoe hij dat leiderschap in de komende periode vorm wil gaan geven. Hoe wil hij dat oppakken? Waar denkt hij dan concreet aan? Denkt hij bijvoorbeeld aan hiv-innovatie, de toegang tot anticonceptie, veilige abortuszorg? En vooral: hoe denkt hij andere landen mee te krijgen?

Tot slot een vraag over financiering. Wij hebben natuurlijk beperkte publieke middelen. Andere collega's hebben daar ook al het een en ander over gezegd, maar ziet de minister kans om extra of eventueel private financiering te mobiliseren? En denkt hij daarbij andere landen mee te kunnen krijgen door ook hier leiderschap te tonen?

Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie verder geen andere vragen en daarom wil ik graag mevrouw Van Ark van het CDA het woord geven.

Mevrouw **Van Ark** (CDA):
Dank u wel, voorzitter. Ook ik wil graag beginnen met de opmerking dat dit een belangrijk debat was. Dit debat krijgt vandaag een staartje, want we hebben het debat vooral gisteren gevoerd.

We hebben bij het vorige kabinet gezien dat het ook anders kan. Opeens werd gender eigenlijk weer een vies woord. Het effect daarvan op maatschappelijke organisaties die gefinancierd worden door BZ, is dat ze eigenlijk aan zelfcensuur gingen doen. Ik beschrijf hiermee vooral mijn eigen ervaring, maar zeker is dat het wat met je doet. Het maakt dus uit wat de minister hiervan vindt en dat hij zegt "ik sta hiervoor, ik sta voor vrouwenrechten". Het is heel goed dat we er nu op deze manier over kunnen spreken.

Er staat nog een vraag van mij open. Die gaat over het punt dat steeds meer vrouwenrechtenorganisaties en maatschappelijke organisaties die hieraan werken, te maken krijgen met intimidatie en intimidatiecampagnes. Mijn vraag was of het mogelijk is om voor deze organisaties wanneer zij daarmee te maken krijgen, een aanspreekpunt te organiseren bij het ministerie. Mogen zij hulp verwachten van het ministerie en, zo ja, is er dan ook expertise beschikbaar wanneer ze daarmee worden geconfronteerd? Ik denk

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

dat het niet per se geld hoeft te kosten, maar het is gewoon fijn als het ministerie hen op die manier ondersteunt.

Tot slot. Ik heb gisteren een amendement ingediend over genitale verminking. Ik hoor natuurlijk heel graag wat de minister daarvan vindt. Het is voor mij belangrijk dat het niet alleen om geld gaat. Geld is belangrijk, maar voor mij is het vooral belangrijk dat de minister op dit onderwerp weer een voortrekkersrol gaat spelen. Het is gewoon een heel belangrijk onderwerp, dat steeds minder op de politieke agenda staat. Ik zou dus heel erg blij zijn als de minister zou zeggen dat Nederland bij het tegengaan van genitale verminking weer een leiderschapsrol wil vervullen.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Van Ark. Ik zie verder geen andere vragen. We kunnen daardoor zo meteen beginnen met de tweede termijn van de minister. Minister, hoelang heeft u nodig?

Minister **Sjoerdsma**:
Misschien iets meer dan vijf minuten, maar ik hoop het binnen tien minuten te kunnen doen. Ik wil er wel even voor zorgen dat we de vragen goed beantwoorden en alle moties netjes van een oordeel kunnen voorzien. Ik moet verder ook nog even lopen voordat ik bij mijn ambtenaren ben. Als tien minuten zou kunnen, dan zou dat top zijn.

De **voorzitter**:
Oké. Zullen we dan om uiterlijk 15.05 uur hier weer terug zijn? Ik zie instemming en dan doen we dat.

De vergadering wordt van 14.49 uur tot 15.05 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Welkom, iedereen. We gaan weer starten, en wel met de tweede termijn van de minister. De minister.

Minister **Sjoerdsma**:
Voorzitter, bedankt. Dank ook aan de Kamer voor de gelegenheid om dit debat te hebben mogen voeren. Het is mooi dat dit uit de algehele begrotingsbehandeling is getrokken, om er hier specifiek aandacht aan te geven en het op deze manier niet alleen de aandacht, maar ook de prioriteit te kunnen geven die het onderwerp verdient. Dat is zeker ook gelet op de afgelopen periode van extra groot belang.

Ik wil het debat niet overdoen, maar ik ben u zeer erkentelijk voor de aandacht die alle Kamerleden hebben geschonken aan de offline- en online-uitdagingen die we zien op dit terrein, aan de heel specifieke vrouwgerichte problemen als gevolg van de schending van hun rechten, tot en met de grote maatschappelijke problemen die daar weer uit voortkomen, aan het feit dat het een agenda is die zowel het lichaam van de vrouw raakt alsook de positie van de vrouw in de maatschappij en nog veel meer daarbuiten, namelijk het functioneren van onze hele democratie. We zitten hier fysiek natuurlijk tegenover elkaar, maar mentaal zitten we in dezen vooral naast elkaar, en dat is ook weleens fijn.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Ik heb nog een aantal vragen van u voorliggen, eentje uit de eerste termijn en andere vragen nog uit de tweede termijn. Die zal ik even beantwoorden voordat we overgaan tot de moties. De vraag die nog over was van mevrouw Dobbe ging over de beleidsbeïnvloeding. Ja, de ruimte voor die beleidsbeïnvloeding is hersteld. Dat is, denk ik, het belangrijkste.

Het amendement-Kröger. Is de subsidieregeling Buitenlandse Zaken aangepast, waardoor er weer subsidies mogen worden verstrekt voor het beïnvloeden en bepleiten van het nieuwe Focus-beleidskader? Op basis van het amendement-Van Ark is bijvoorbeeld nog op 1 november een subsidie toegekend aan Partos, die dan weer gericht is op pleitbezorging ook op het gebied van vrouwenrechten, vrede, veiligheid en de rechten van minderheden. Het antwoord op de vraag van mevrouw Dobbe is dus ja.

Mevrouw Dobbe kwam ook opnieuw op de lijn over de geldkwestie. Ik zou hier een heel technische verhandeling kunnen gaan houden over het SDG 5-fonds en hoe dat op allerlei manieren ook een papieren construct is, en als je 3.2, 3.3. en 3.1 bij elkaar gaat optellen, dat de minister denkt dat die nog steeds aan de goede kant van de informatievoorziening staat. Maar ik proefde vooral bij mevrouw Dobbe ... Ik wil haar op dat punt vooral recht doen. Zij wil hierop een amendement indienen en ze wil hier op een andere manier financiële aandacht aan besteden, en dat zal ik haar zeker niet ontzeggen. Het enige wat ik wel graag zou willen zeggen, is: kijk daarbij ook heel goed naar de dekking, want ook bij de dekking kunnen er pijnlijke gaten vallen. Het is wel onze overtuiging dat we nu best een goede mix hebben weten te vinden in de samenhang tussen artikel 3.2 en wat we in 3.1 SRGR doen en in 3.3 en elders, niet alleen inzake de financiële omvang van wat we doen, maar ook in hoe we de prioriteiten met elkaar hebben weten te leggen. Dat is, denk ik, niet helemaal een antwoord op de vraag van mevrouw Dobbe, maar ik denk wel op de strekking van haar vraag.

Mevrouw Maes vroeg nog naar twee dingen. De private financiering is uiteraard van groot belang, en niet alleen binnen dit terrein. Ik zal de Kamer de inspanningen op andere terreinen besparen, maar hier proberen we natuurlijk de samenwerking op te zoeken met in dit geval vooral de grote foundations zoals CIFF en de Gates Foundation. Dat gebeurt al en daar zijn ook diverse echt interessante samenwerkingsvoorbeelden van te geven. Maar wij blijven dat natuurlijk doen, omdat wij met de Kamer, met mevrouw Maes zien dat publiek geld dit niet alleen kan oplossen. Dat geldt overigens niet alleen hiervoor, maar ook voor klimaatfinanciering en andere zaken. Daar moeten wij dus op een of andere manier een hefboom voor weten te creëren, en vaak zijn dit soort foundations daarvoor de hefboom.

Mevrouw Maes vroeg ook, en mevrouw Van Ark overigens ook, hoe dat leiderschap eruitziet. Ik zou de financiële dingen en de diplomatieke inspanningen die wij met elkaar hebben besproken, niet willen herhalen, want daar hebben wij het in het debat lang bij stilgestaan. Daarnaast zit dat leiderschap er volgens mij ook in dat Nederland een aantal zaken doet die andere landen nadrukkelijk laten liggen. Misschien mag ik daar twee inhoudelijke voorbeelden uit halen. Die wil ik dan verbinden aan de rol die ik eventueel als minister zou kunnen spelen namens dit kabinet. Mevrouw Maes noemde hier toegang tot veilige abortus — ze noemde wel meer, maar deze zou ik er even uit willen halen — en mevrouw Van Ark noemde genitale verminking. Ik denk dat dat nou precies onderwerpen zijn waar wij in Nederland — het maakt niet uit of je nu christendemocraat,

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

socialist, sociaaldemocraat of liberaal bent — volgens mij aan dezelfde kant van het touw trekken. Wij willen ervoor zorgen dat deze zaken niet alleen in Nederland goed geregeld zijn, maar ook wereldwijd. Daar hebben wij als Nederland — "DNA" is misschien een groot woord — een heel duidelijke reputatie op. Daar hebben wij een geloofwaardige rol en hebben wij een belangrijke rol te spelen. Ik zou heel graag — maar goed, laten we die rol ook niet overschatten; ik ben één persoon — waar ik kan ook een persoonlijke, politieke rol willen spelen. Dat gaat natuurlijk op verschillende manieren. Dat gaat van dingen in de VN aankaarten waar andere mensen niet meer de gelegenheid hebben om te spreken, zoals we dat in september hebben gedaan, tot gesprekken in gebieden waar dit met name voorkomt. Ik denk dat we allemaal wel weten waar dat in het geval van genitale verminking ongeveer is, geografisch gezien. Als ik daar met counterparts spreek of als ik daar op bezoek ben, gaan we dit onderwerp niet uit de weg, maar kaarten we het ook aan.

Ik kan er een heleboel andere dingen aan ophangen, maar ik denk dat uiteindelijk de kern is dat wij als land en dit kabinet bereid zijn om deze dingen ook op dat niveau te bespreken. Ik voel daar ook de steun van uw Kamer zeer in, maar dat maakt het wel bijzonder, want het is niet een heel breed gezelschap dat dat op deze manier doet.

De **voorzitter**:
Dank u wel, minister. Ik zie nog een vraag vanuit mevrouw Kröger.

Mevrouw **Kröger** (PRO):
Dank u wel, voorzitter. Zeker op het onderwerp van veilige abortuszorg ben ik heel benieuwd of er nu, met een andere wind in de VS, toch weer ruimte komt voor de minister om te kijken of hij iets kan veranderen in de impact die de VS nu hebben op het beknotten van de abortuszorg in heel veel van de grote geldstromen die naar internationale hulporganisaties gaan. Is dit ook iets wat de minister op de radar heeft en waar hij zich voor in wil zetten?

Minister **Sjoerdsma**:
Absoluut. Mevrouw Kröger heeft hier een heel goed punt. Ik durf niet helemaal te voorspellen welke invloed de uitslagen van de midterms zullen hebben op het beleid in de Verenigde Staten. Het is niet altijd het Huis of de Senaat die precies bepaalt wat er gebeurt. Maar laat ik het zo zeggen: als er kansen zijn om opnieuw met de Verenigde Staten samen te werken om hier juist wel ruimte voor te scheppen, dan zullen we die kansen absoluut nemen. De komende maanden zullen moeten uitwijzen hoe de nieuwe machtsbalans daar ook weer nieuwe kansen hier biedt. Maar als die er zijn, zou dat natuurlijk ontzettend goed nieuws zijn. Dan maken we meteen van dat momentum gebruik. Maar als je een beetje nadenkt over hoe het in de VS werkt: het buitenlandbeleid is wel echt dominant voorbehouden aan de uitvoerende macht. Er zitten natuurlijk allemaal checks-and-balances in het systeem. De agenderende kant is er wel, maar die is anders dan hoe die in deze Kamer is geregeld. Maar wij zullen die kansen uiteraard grijpen.

Mevrouw Van Ark vroeg ook nog naar intimidatie tegen vrouwenorganisaties. Daarvan is mijn indruk — maar als mevrouw Van Ark daar andere signalen over heeft, dan hoop ik dat ze die met ons wil delen — dat de deur van ons ministerie altijd openstaat en dat de telefoon altijd wordt opgenomen als organisaties bellen als zij tegen problemen aanlopen. Er is ook altijd bereidheid om te kijken op welke manier wij kunnen

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

ondersteunen als dat in onze macht ligt. Maar mochten er voorbeelden zijn waarin dat niet is gebeurd, laat dat dan alstublieft weten. Ik weet dat de mensen naast mij niet 24/7 beschikbaar zijn, maar ze zijn bij wijze van spreken wel 24/7 beschikbaar voor dit soort zaken.

Voorzitter. Dan de moties.

De **voorzitter**:
Mevrouw Dobbe heeft een vraag.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Over de bedragen en het geld. De reden dat ik een amendement ga indienen, is niet omdat ik een punt wil maken en een amendement wil indienen, maar omdat ik denk dat het heel belangrijk is dat we naar de huidige situatie kijken. We zien dat het geld vanuit Amerika, vanuit USAID, allemaal is verdwenen, wat heel veel vrouwen en meisjes raakt. Tegelijkertijd zien we een antirechtenbeweging. Wat we dus niet moeten doen, is nu een terugval maken ten opzichte van een paar jaar geleden, toen Rutte IV er zat en bepaalde bedragen waren begroot, zelfs als het beter is dan wat het vorige kabinet deed. Daarom wil ik dit ook adresseren. Daarom denk ik ook wel dat het goed is om het gesprek erover te hebben om hoeveel geld het nu gaat. De ambitie is er namelijk wel, maar als de middelen er niet zijn, houdt het op.

Dat gezegd hebbende vroeg ik mij nog het volgende af. Met dat amendement-Van Ark c.s. gaat 1 miljoen euro naar Partos, zodat zij kunnen doen aan beleidsbeïnvloeding. Maar is daarmee dan alles opgelost wat daarvoor is weggevallen? Dat amendement beoogde iets op te lossen, namelijk het wegvallen van beleidsbeïnvloeding en het feit dat organisaties daardoor in de problemen kwamen. Is dat daarmee dan ook weer opgelost voor al die organisaties?

Minister **Sjoerdsma**:
Dat is een goede vraag. Ik kan niet zien of dit bij alle organisaties is opgelost, maar misschien wel wat het amendement-Kröger en het amendement-Van Ark wel en niet betekenen. Voor — laat ik het zo zeggen — het al ingerichte en dus ook al getenderde focusinstrument, dat is getenderd voordat het amendement van mevrouw Kröger is gaan gelden, geldt het amendement van mevrouw Kröger niet. Voor elk focusinstrument dat daarna is uitgezet, wel. Daarnaast is er dankzij het amendement van mevrouw Van Ark onder andere deze subsidie aan Partos verleend, die het mogelijk maakt om onder andere op het gebied van vrouwenrechten te lobbyen. Ik weet niet op welke problemen mevrouw Dobbe precies doelt, maar dat is behoorlijk breed. Uiteraard is het resultaat van die amendementen, denk ik, dat dit voor een groot deel weer mogelijk is, maar nogmaals, voor de al ingezette focusinstrumenten geldt dat niet, omdat het amendement van mevrouw Kröger op dat moment niet gold. Dat kunnen wij ook niet ongedaan maken; dat is gewoon hoe dit juridisch is geregeld.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik zie verder geen andere vragen. Dan vervolgt de minister zijn betoog.

Minister **Sjoerdsma**:
Dank, voorzitter. De motie op stuk nr. 25 van mevrouw Kröger geef ik graag oordeel Kamer.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De motie op stuk nr. 26 van mevrouw Kröger geef ik ook oordeel Kamer, maar wel met dien verstande dat onze minimale operationele contacten — dat is er overigens één geweest — geen diplomatiek verkeer zijn dat leidt tot legitimering en normalisering van het regime. Het kabinet heeft ook niet de intentie om contacten te hebben die leiden tot normalisering en legitimering van het regime.

De **voorzitter**:
Dank u wel, minister. Ik moet even herhalen wat uw appreciatie is. De motie op stuk nr. 25 is dus oordeel Kamer en de motie op stuk nr. 26 is ook oordeel Kamer.

Minister **Sjoerdsma**:
De motie op stuk nr. 27 van de heer Bamenga — overigens is die niet alleen van de heer Bamenga, volgens mij — geef ik ook oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 27 krijgt oordeel Kamer.

Minister **Sjoerdsma**:
De motie op stuk nr. 28 is van mevrouw Dobbe. Deze minister heeft natuurlijk een grote fout gemaakt door mevrouw Dobbe zelf uit te dagen om hier met oplossingen te komen; dat had hij zelf moeten doen. Ik ga daarnaar kijken. We gaan onderzoeken wat daarin mogelijk is, maar ik denk wel dat er gewoon bepaalde grenzen aan zitten. Om het even te schetsen: wetten kunnen veranderd worden, begrotingswetten kunnen veranderd worden en grondwetten kunnen veranderd worden. Dit verankeren op een manier waarop een meerderheid van de Tweede Kamer het niet kan veranderen, is dus gewoon heel lastig. Het gaat, denk ik, meer om de intentie, die iedereen hier volgens mij voelt, namelijk dat je het goede werk en de belangrijke dingen die er gebeuren, wilt veiligstellen. Maar ik weet niet of ik een magisch stokje heb waarmee ik kan voorkomen dat een nieuwe meerderheid in de Tweede Kamer dit verandert. Dat is ook een beetje hoe onze democratie werkt. Dat is dus het voorbehoud dat ik hierbij zal moeten maken en dat, denk ik, ook goed is om te maken, ondanks het feit dat mijn hart zou bloeden als het gebeurt. Dat is namelijk hoe onze democratie is vormgegeven.

De **voorzitter**:
Dus de appreciatie is ...?

Minister **Sjoerdsma**:
Die is dan oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
Oordeel Kamer, oké.

Minister **Sjoerdsma**:
Bij de motie op stuk nr. 29 van mevrouw Dobbe heb ik één opmerking, en als zij daarmee kan leven, krijgt die ook oordeel Kamer. Ik geloof niet heel erg in conferenties, als ik zo vrij mag zijn, net zoals ik niet erg geloof in verklaringen. Soms moet het, omdat je een signaal wil geven, maar er zijn wel heel veel verklaringen in deze wereld en ook heel veel conferenties. Nou is wel het geluk dat er een conferentie aankomt. De Europese Unie organiseert namelijk een conferentie. Mag ik het dus zo uitleggen dat

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

mevrouw Dobbe niet per se wil dat Nederland een conferentie organiseert, maar dat wij in goede gezamenlijkheid met de Europese Unie invulling geven aan deze conferentie? Als ik dat nog even iets breder trek: ik heb volgende week dat gesprek met de diaspora. Ik zal die geluiden graag meenemen. Ik weet van mijn Ierse collega's — ik heb er twee — dat een daarvan eigenlijk uitsluitend vanuit een persoonlijke gepassioneerdheid op dit thema zit. Dat zijn echt mensen die ik graag in positie wil brengen. U kunt ervan uitgaan dat ik hier een gevoel bij heb, maar er zijn ook mensen die bijna uitsluitend hiermee bezig zijn. Als ik met die mensen hier goed naar mag kijken en ervoor mag zorgen dat dat in EU-verband gebeurt, is het oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
Ik kijk even naar mevrouw Dobbe.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik vraag me even het volgende af. Ik hoef geen overbodige moties in te dienen. Als dat dus gewoon al gebeurt, is dat ook prima. Het eerste deel van het dictum, hoe kijk de minister daarnaar? Dat zegt namelijk: "structurele hulp en diplomatieke inzet om de situatie van vrouwen te verbeteren". Dat zeg ik ook niet zomaar. Het is namelijk niet vanzelfsprekend dat we dat doen. We vinden het wel allemaal, maar het is niet vanzelfsprekend dat we die structurele hulp en diplomatieke inzet hebben.

Minister **Sjoerdsma**:
Mag ik mevrouw Dobbe dan misschien verzoeken om de motie aan te houden? Er komt een brief over de inzet met Afghanistan. Als mevrouw Dobbe dan ontevreden is, verwacht ik dat ik dat deel van de motie weer terugzie, maar ik hoop dat we mevrouw Dobbe daarmee tevreden kunnen stellen.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Wanneer zou die brief komen, vraag ik dan.

Minister **Sjoerdsma**:
Voor de begrotingsbehandeling.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Dan hou ik 'm aan.

De **voorzitter**:
Op verzoek van mevrouw Dobbe stel ik voor haar motie (37020-XVII, nr. 29) aan te houden.

Daartoe wordt besloten.

Minister **Sjoerdsma**:
Dan is er nog een motie van mevrouw Dobbe, op stuk nr. 30, over het in kaart brengen van financiële stromen. Daarover moeten we, denk ik, even wat wisselen, omdat het in kaart brengen van financiële stromen niet tot mijn bevoegdheden behoort. Dat geldt niet alleen voor het in kaart brengen, maar ook voor het daar vervolgens over publiceren. Mag ik het dus zo uitleggen dat wij met dit ministerie op basis van bestaande rapporten over hoe deze stromen en organisaties zich organiseren, er alles aan doen om de gevolgen van deze acties zo beperkt mogelijk te maken? En als ik mevrouw Dobbe dan

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

ook nog mag vragen om niet alles in het openbaar te hoeven delen, dan doe ik dat graag. Anders wordt het, denk ik, heel lastig; dan moet ik de motie ontraden.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik snap dat de minister zelf niet het veld in duikt om daar te kijken: waar gaat het geld naartoe en wie overhandigt wie geld? Ik vind het dus helemaal logisch om te kijken wat er al bekend is en dat in kaart te brengen. Maar wat betekent het nu? Ik vraag in deze motie aan de minister om te kijken waar het geld vandaan komt en vervolgens te kijken hoe we die financiers de pas af kunnen snijden. Dat gaat bijvoorbeeld om hoe we ervoor kunnen zorgen dat zij in eigen land worden aangesproken of dat ze daar sancties krijgen. Het gaat in ieder geval om wat er mogelijk is. Dat weet ik niet, want dat zal per financierder verschillen. Daar ben ik dus naar op zoek. Dat hoeft deze minister niet alleen te doen; daarom roepen we de regering daartoe op.

Minister **Sjoerdsma**:
Dat is helder. Ik hoor mevrouw Dobbe zo: het doel is om het zo moeilijk mogelijk te maken om schade aan te richten in zaken die wij van belang achten. Als ik 'm zo kan uitleggen, snap ik het goed. Het varieert namelijk. Als organisaties zich aan de wet houden, is het bijvoorbeeld lastig om met sancties te komen. Dat gaat simpelweg niet. Als organisaties opereren binnen het politieke kader van een land en dat land staat het toe, dan kan ik daar iets over zeggen, maar dan moeten we er niet van uitgaan dat er iets gebeurt. Wij proberen twee dingen te doen: kijken hoe we de gevolgen van wat zij doen op ons ontwikkelingsbeleid — dat is overigens breder dan alleen Nederland — zo beperkt mogelijk kunnen maken, en daar waar het mogelijk is, kan en mag, hun het opereren zo moeilijk mogelijk maken.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Dat kunnen we dan wel concreet maken, want dat is natuurlijk mijn vraag. We kunnen het dan daarna hebben over of het in beslotenheid moet. Mijn vraag is dus wel om dat dan ook concreet te maken. Het is dus niet alleen maar "we zetten ons in", maar ook: wat doen we dan ook?

Minister **Sjoerdsma**:
Dat gaan we natuurlijk proberen. Daar hebben we ook in het debat het een en ander over gewisseld. Of wat er mogelijk is dan uiteindelijk naar tevredenheid van mevrouw Dobbe gaat zijn, durf ik niet van tevoren te zeggen. Dat heeft gewoon te maken met de complexiteit van dit onderwerp. Op de vraag of we dat concreet proberen te maken, is het antwoord ja. Ik denk dat we daar in wat meer abstracte zin iets over zeggen in die antirechtenbrief die de Kamer nog van ons verwacht, maar dat we in concrete zin op zoek moeten naar een andere plek om daarover te praten.

De **voorzitter**:
Oké. Mevrouw Kröger.

Mevrouw **Kröger** (PRO):
Ik had eigenlijk vooral de vraag of we nadat we die antirechtenbrief hebben gekregen en voor we het debat hebben inderdaad een soort briefing kunnen krijgen, in beslotenheid, over wat er dan te delen is dat nu niet publiek te delen is.

Minister **Sjoerdsma**:

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Als u in uw procedurevergadering besluit dat u ergens een briefing over wilt, zijn mijn ambtenaren, zoals altijd, u graag ter wille.

De **voorzitter**:
We moeten wel door, want er is nog een debat hierna. Wat is het eindoordeel van de minister over deze motie?

Minister **Sjoerdsma**:
Ik weet het niet. Ik zag mevrouw Dobbe knikken op het laatste deel. Als dat zo is, is het oordeel Kamer. Dat is aan mevrouw Dobbe.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik knikte, maar ik twijfel een beetje.

Minister **Sjoerdsma**:
Maar tegen heug en meug.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Nee, zeker niet. Op het einde legde de minister de bal weer terug bij de Kamer. Daarom twijfelde ik: o, moeten wij nu weer iets gaan aanvragen en wat gaan we nu doen? Snapt u?

Minister **Sjoerdsma**:
Wij hebben dit gehoord. Ik denk dat dit wel goedkomt. Dat kunnen we toezeggen.

De **voorzitter**:
Oké. Het is een toezegging.

Minister **Sjoerdsma**:
Misschien dat we die briefing dan wel in brede zin doen, dus over de gehele antirechtenbrief. Ik denk dat dat zinvol is.

De **voorzitter**:
Nog even de motie op stuk nr. 30. Wat wil mevrouw Dobbe met haar motie doen? Heeft die oordeel Kamer?

Minister **Sjoerdsma**:
Ja, met deze uitleg.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 30 heeft oordeel Kamer.

Minister **Sjoerdsma**:
Dan de motie op stuk nr. 31 over de extra inspanning. Daar ga ik één ding over zeggen: de brief die de Kamer heeft gekregen, betreft de extra inspanning die wij verlenen aan organisaties op het gebied van vrouwenrechten in conflictgebieden, en dat is een forse. Daar zal niks bovenop komen. Dus als ik 'm gewoon heel plat lees: nee, er komt geen extra financiering. Dan moet ik 'm ontraden. Wilt u mij een steun in de rug geven in dat dit belangrijk is, dan zeg ik: oordeel Kamer. Maar er gaat geen extra geld komen op basis van deze motie, zeg ik tegen mevrouw Dobbe.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ik diende 'm natuurlijk niet in om te zeggen: doe maar wat u al deed. Dat is hartstikke goed, hoor …

Minister **Sjoerdsma**:
Voer de goede voornemens uit van dit kabinet. Maar dat is helder. Dan ontraad ik 'm inderdaad, want dan is hij ook ongedekt.

Tot slot het amendement van mevrouw Van Ark en andere Kamerleden. Dat geef ik oordeel Kamer. Misschien dat we nog even met elkaar moeten praten over hoe we dit op de beste manier kunnen doen, maar laat ik in algemene zin zeggen dat ik de richting goed snap. Volgens mij komen we hieruit. Dus oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
Dan kunnen we concluderen dat de motie op stuk nr. 31 ontraden is en dat het amendement op stuk nr. 24 oordeel Kamer heeft.

Dan wil ik iedereen bedanken voor de deelname. O, de toezegging. Die staat genoteerd. Wilt u die nog horen van ons, mevrouw Dobbe?

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Ja, dat vind ik wel fijn.

De **voorzitter**:
Vindt u dat wel fijn? Nou, dan gaan we nu eventjes kijken of we dat kunnen formuleren.

- De minister zegt toe dat er een ambtelijke briefing komt voor het debat over de antirechtenbeweging.

Dat is een toezegging vanuit de minister.

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Daarom vroeg ik er even naar, want hij luisterde nauw.

De **voorzitter**:
Oké. Hoe wilt u het aanvullen?

Mevrouw **Dobbe** (SP):
Deze toezegging is gedaan in de context van de bespreking van de motie over het aanpakken van de financiers, het in kaart brengen van de financiers en een plan van aanpak om de financiering van die antirechtenbeweging te stoppen.

Minister **Sjoerdsma**:
Maar daarbij zegt deze minister ook weer hoe hij 'm heeft uitgelegd. Daar zitten allerlei beperkingen in aan wat deze minister en dit ministerie wel en niet mogen. Binnen die context kijken we daarnaar. Dat zeg ik even om teleurstellingen aan de achterkant te voorkomen.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl

De **voorzitter**:
Oké. Dat gaan we meenemen. Ik wil iedereen bedanken: de leden, de minister, de mensen op de publieke tribune en de bode voor de goede zorgen. Ik sluit dit wetgevingsoverleg over vrouwenrechten.

Sluiting 15.29 uur.

Aan ongecorrigeerde verslagen kan geen enkel recht worden ontleend. Uit ongecorrigeerde verslagen mag niet letterlijk worden geciteerd. Inlichtingen: verslagdienst@tweedekamer.nl